

Universal Declaration of Human Rights - Ditammari

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Oniti ba we a kpenniti kutenku yandú

Yetanfɔtɛ yie yie mɛ

Ti ɔo kenye ke tú ɔɛ te ke sɔkesɔke yi bo ke kutenku naati tipiti timɔũ, ɔe tú omɔũ yi ɔo nke ɔi otɔ muwɛrimu ɔo kperɛ yinke,

Ti ɔo kenyɛ ke tú isɔke ɔɔ nyo di peite koo mɔũ wee wɛntɛ ke ɔo bɛɛ itɛ koo wuu, ke yɛ ti bo yime ke nkari ke ɔe tinaati ke ti naa tidɔti, ke ba ɔe ti mɛ mba yo mesemme, oniti ti ɔe ɔmanti, ɔɛ tú kete,

Ti ɔo kenyɛ ke tú oniti nɛ oniti ɔmɛ, ti tũ mbo ɔe mu titɔɛ, ociiri ɔe okperi ko okperi ɔe ociiri, ke yɛ ɔɛmɔsikaandɛ kɔ ɔe cooti yinke,

Ti ɔo kenyɛ ke tú initi wuɔ nyimɔu ɔo kenkari ke naati keyɛ itɔɛ kpei,

Ti ɔo kenyɛ ke tú initi wuɔ kutenku yandú ɔɛnɛni ɔipatri keparku ɔi myɛɛke nɛ oniti ba we, kó ɔiyetri ke tú oniti pokua oniti ɔɔua, ɔmɔũ yi cãã nne otɔ; ke ɔɛ te ke iwuɔ nyimɔũ ɔo nkewɛnne ke mɔĩ kebeu nɛ ɔe bo naatime tipiti timɔũ,

Ti ɔo kenyɛ ke tú yehɛke ye mɔũ ye kari kɛwɛnne mu kutenku yandú ko ɔitinni kɔɛ ketú ti ɔo ke ɔe mɛnke weti ɔɛ cɛnke tukunɛ oniti kó mufommu nɛ o borime,

Ti ɔo kenyɛ ke tú ti bo wɛnne mɛ dinnu maɔimaa ɔɛ tukunɛ oniti kó mufommu byɛke ɔɛ bo nte ke ti baa yetɛ kuce,

Iwuɔ nyimɔũ kó ɔitinni ɔidyɛɛɛ piɛɛku ke heu ketú

Oniti ba we, a kpenni ti kutenku yanda tu:

Ibɔti imɔũ nɛ itensaake imɔũ ɔo nkewɛnne ɔinuu kepĩ ndipatri ɔii ko tinaanti nɛ i yemme kepã itɔɛ itye ɔe yinke ke nyɛ ɔɛ túmɛ oniti ko mufommu yehɛke yɛmɔũ ɔwɔmɛ; oniti ba we, a cɛnke bo ɔil hei, a ɔo nke ti nyɛ ke ti kpenni.

Ɖitanfɔtri 1

Oniti ti pei ɔe omɔũ yi kpaatri otɔ, ke yɛ oniti ba we, o yi ɔo nne fehɔfɛ; o mɔkɛmu mɛcii kehã meyemme. Ti tú nɛ ɔo kenyeri ti tɔɛ mɛ ke yie mii ba nkɔu ko otɔ ɔau.

Ɖitanfɔtri 2

Oniti ba we: oniti sɔua, o peia oniti sɔua, oniti pokua, a cɛnke tú wee boti, a feu tekote ɔibo ndaa, a ɔu nkuyie mmaku botinkua nkua, a tũ ɔwee peɔtik boti cɛn kaa, a kari ke yũmpuraa, a ɔo nɛɔawanfɛ nɛa, a tú kuhɔku nkua, ɔe yi ɔo ɔomɔũ bo ɔa ciite a kperɛ yinke.

Ke wɛtike, ba kaa hei túɔi ke domme, omɔũ yi ɔo ke ɔa kɔɔnne ke ɔmanti o bo ɔa byɛti a yienni mɛ kpei noyɛ nyoo cyɛ.

Ɖitanfɔtri 3

Oniti ba we, a niti tɔu yi ɔo nke ɔaa kakii ke ɔmanti o bo ɔa tannɛmɛ kufɔtitenniku.

Ɖitanfɔtri 4

Omɔũ yi ɔo nkɛɔɔ otɔ kuɔaaku ke ɔo senni; oniti mɛ nyi mɔke muwɛrimu o bo fitɛmɛ otɔ koo naa nku ɔaaku.

Ɖitanfɔtri 5

Omɔũ yi ɔo mbe ɲo ɔuku sɔntike fepaãpyefe tẽme, ɲo me nyi ɔo nke nfeuri kukpetinkú kɔmme ke cĩrme.

Ɖitanfɔtri 6

Oniti, a cẽnke bo kee byeeke a ɔo kenyẽ ɔee ci ne ɔee yi ci koomɔũ ba ɔa soute.

Ɖitanfɔtri 7

Ɖikotinuú tú timɔũ kó kuɔɔpiku nku. Okoti, ɔebire, onitiɔou onitipoku, okpaati, ociiri kuhɔuku, ba wuo, ɔikotinuú ɔii o kãnke.

Ɖitanfɔtri 8

Koomɔũ sente ɔikotinuú ke ɔaa wẽnte, a baa yĩ hũti hũti; a bo o tɔ tibeenti nti ke ɔe kó tinaantii ke nkú.

Ɖitanfɔtri 9

Be baa na ke sɔnte kepi ɲomɔu ko o kpetine yoo ko o ɔenne ɔiheĩ.

Ɖitanfɔtri 10

Oniti ba we, ke be ɔaa yu tibeenti yoo be ɔa pi nne timati, ɔibeentĩnni kɔbe ɔo nke ɔaa bekemu ke ya ɔeɔomme ke ne na ke tikwuɔ.

Ɖitanfɔtri 11

1. Ke be tú omɔũ caare ke mu nyi o bekenẽ keya ke mɔmmwɔɔ ɲme yoo siyaabisi nsi o tu mmu yi yẽ timati tibeenti ti bo tibatẽ.
2. Oniti kaa caare ɔemare ke sɔ nke ɔikotinuu kó ɔipatri yi tú ɔe ci, a yi ɔo nketa ɔitou; ke ɔe me mbaa sɔ mbe ɔo nkeyetoo keywɔɔ ɲa to ɔeyĩnke be ɔɔke baa tɔnte.

Ɖitanfɔtri 12

Omɔũ yi ɔo nketa we yi te tiinaan ti myeẽke, keyẽ, ɔe ɔɔ me nyĩ kaa wẽnte otɔu ke ɔe yaa naa nne ɔikpanni. Ɖikotipatri me nnaa mmu kekpa ndeyĩnke ke ɔe you.

Ɖitanfɔtri 13

1. Oniti ba we, a bo na keyite ke ncenti a yemme ɔome kaa peensiri ɔii hei a kàri.
2. Kaa me nyite kekɔte kee byeeke, ba ɔiihei kece, nkeɔee a bo na kekonnimu ɲa cyee, a ɔo ɔiimɔnni.

Ɖitanfɔtri 14

1. Ke be ɔaa ɔo meyi ke ɔaa harine ba a yi mɔke ɔifɔɔɔ a bo na keyite kekɔte kesɔre a me ndɔ diiheĩ; ɔe kó ɔiheĩ kɔbe me nyi ɔo nke ɔaa beti.
2. Be me ne yi yẽ kaa yeke ke be ɔa kwuɔ nne tipiiti timɔũ, be nda wuo kaa ɔɔri a ɔome.

Ɖitanfɔtri 15

1. Fɔ ɲɔniti, a ba nfou ke bo ke yi yẽ a boti tuku.
2. Omɔũ yi ɔo nke yetene sɔntike ɲotɔu o ko kuboti tuku; ke weeme nne ɔo ne omaa o bo namu ke naanne kuboti teku.

Ɖitanfɔtri 16

1. Oniti, kaa cēnke baa nkēdee, a bo na kēpwoke yoo a yenke a mē ndōwe ke dī hānne tēcyēētē. Oniti nē o poku, omōū yi dō kensei otōu fēnōnfē ke nkemmune dī bo yate dīiyie ke nsa ke dīborimē yi maa.
2. Onitidōu nē oniti poku ke bē ti nake ti kwuō otōu mōu tēnke yi dō ke nkōō ke firi bēcwooke kēfi ke dē fi.
3. Ne yaaro tēcyēētē tēē baa kōti ke tēcyēētē yi bo kunaamunku yi bo kuboti mē nyi bo.

Ditanfōtri 17

1. Oniti ba we, a bo amma ndāa, dī sūmaa, omōu yi dō nke nkōōnne otōu o kpere yīnke.
2. Omōū yi dō nke sōnte kēfeetē otōu kpere nē muwērmu.

Ditanfōtri 18

Oniti ba we, omōū yi dō nke nda kōōnne a yemme mē nāti kpei; omōū ba nda kōōnne a dōumme kuu nyeinku yoo a feume muu ntentaa yoo a yi dōumme kuyie maku amē nyi feume mutaā mamu kpei kaa dō ketike, a bo youmu kuyiendōummu maku kō mēborimē ke twotē metēmē; a bo amaa ndāa, di sūmaa, dīkōmbōōti yi dō nke ndwo dī bo ndōumme dīkō kuyie dīdōku yoo dī ndaku mekwuō ndi bōke kēpaā nsikoo bēcirbē, ke haa dōkō yēbaa nke twonko itye ndjibi, ba oniti kaa bō kēē byēēke.

Ditanfōtri 19

Ba we, kaa yemme hāti a bo na ke ti beimmu omōu mē mba na ke dāa kōkenē tiyīnke; ba we, a bo na kebēke a dōti nā nintē kēē byēēke, ke ti two nā mē ndōwe nē a nintē tii naanti kō kuboti.

Ditanfōtri 20

1. Oniti ba we, a bo namu kēwēnnē ketiinne a kōbē a mē ndōbē ke dī nake dī kpēti; a bo namu ke mbo dītinni a mē ndōri myēēkē, dīndī yemme cēnke ba nā tiyēiti, dī cēnke ba ndōri mēyēi.
2. Omōū yi dō nke tannē otōu dītīn ni mari myēēkē nē muwērimu koo yemme yi dīdō.

Ditanfōtri 21

1. Oniti ba we, a dō nke ndakemu a hēi kō mufommu byēēke kō tinaanti ba kaa yi ha dītīnni dīi tō kuteuku dīmyēēkē; a dō ke ntee n nēmu bēē pī nne dīmōū dī kō dīyētri.
2. Ba we, a bo namu, ke nsa kaa kōbē cēnke dāa dēite, kēmpī nā hēi bo ncenti mēē boti ke dē nsie mutōmmu yīnke.
3. Bēkpaatibē dō ke ndōri siheikembii dō mēē borimē dīhēi myēēkē; yēpatē yēē tu ndō nke nii cwō weti weti ba bōkebōke ba mbo, ke na kēceetē dītinni kotri kēkannē dīpanni. Dēkō mupaticōrimu mōōnni, omōu yi dō ke nkōōnne otōu ke fiinko o yemme, kēyē dīhēi kō mēborimē yi tū omōumaa kōmme, omōūkoo nmeētē mē nyi tū otōū kou.

Ditanfōtri 22

Oniti ba we, fī tēheikembite a tēnke yi dō kēwētē ke nsenni nacyēē; tidawanti yi kpa a nne dō nke yetoo kēmōōtē a kpere kēpetē itye nyii bo nte kaa na kēnyē dēē ci nē dēē yici; dēmōū mēmme dēē bo nte kaa naa nōniti kēyē a fēi yēkēkē tū ndō nke ntee nyētōbē dēdēbyēēkē. Oniti, kaa mē nyi cōtē bē cō yi ndāa too titōuti.

Ditanfōtri 23

1. Ba we, a dō nke mmōkē mutōmmu nā pimmu, ke waa nā dōmu ke mpī ke dē dāa naati; omōu tu nyi dō nke nkpa mutōmmu.
2. Bēē pī mmutōmmu mamumaa ke bēkuutē ma, bē tōnfēinti dō nke mmamu.
3. Wēē cēnke pīmmu mamu, o dō nke cu o kōnyonku; kēyē dēē bo ntēmē koo nā ke nfou nē o cyēētē kōbē ke ba nāari.

4. Ba we, kaa ɔo a bo namu kɛwɛnnɛnɛ bɛtɔmpitibɛ tɔbɛ kɛ ɔi hɛnnɛ yɛntɔntirɛ kɛ ɣmɛ ndinuu kɛfɛɛtɛ ɔɪmaa.

Ditanfɔtri 24

Oniti ba we, a ɔo nke nii cutɛ mutɔmmu kɛhomɛ kɛkɔtɛ tikwɛiti; a yi ɔo nke nii mpi mutɔmmu kukpetinku tɛhomputɛ bɛ mɛ mbaa kɛɛtɛ a ɔiiti.

Ditanfɔtri 25

1. Oniti ba we, a ɔo nke nfou kɛ ɔɛ wɛnni kaa kɔntii nnaati, fɔ nɛ ɣa cyɛɛtɛ kɔbɛ; a nɛ bo na kaa fommu ɣmɛnni kaa yimɔkɛ a yommaa a yi mɔkɛ tiyaati, a yi mɔkɛ a ɔɔɔɔɔ, kaa mɛ mmɔ ɣa ba na kɛtaa ɣamaa. Wee mɔntɛ mutɔmmu, wee mɔ, kuhɔuku, okupoku yoo okuɔɔ, opokɔti yoo oɔɔkɔti, ticitɛ ɔɛkɛwɛ, wee cɛnbo mɛsɛmmɛ myɛɛkɛ bɛ yi ɔo nkɔ yoo ɔɛmyɛɛkɛ koo nfɛuri.

2. Ti ɔo nke ɔo kɛnyɛ tisaponyɔti nɛ tibi kɛi mɛsaaibi imɔu: opoɔɔpɔri kɛia, ipocɔutɛbia, ipocɛmbia, ba i, i yi ɔo nkɛnsenni.

Ditanfɔtri 26

1. Oniti ba we, a ɔo nkɛntyɛ, kɛ na kɛpɛtɛ mɛcii. Omɔɔ yi ɔo nkɛyieeti kɛ na kɛtannɛ o birɛ ɔakɔri sampɔu. Ibi imu ɔɛmarɛ yi ɔo nke baa ta ɔɛkɔ ɔakɔri. ɔakɔribɛ bɛbɛbii bɛɛ myɛɛkɛ mutɔmmu ɔo nkɛpitɛ tipiiiti timɔɔ ndi; bɛɛ ko yɛpatɛ kɛpɛntɛ kɛpɛnkɛ kɛ ɔo mbɛɛ ta ɔakɔri oɔyɛɛwɛ bɛmɔu bɛ bo na kɛtamu kɛ bɛ cɛnkɛ ɔo.

2. ɔakɔri ɔo nkɛtwo nɔɛbirɛ ityɛ nke ɔɛ bɛnkɛ ɔɛ bo ɣmɛ kɛnaa ɣoni ti kɛyɛ oniti ba we, a ɔo nke nkɛpenni ti mufommu myɛɛkɛ. ɔakɔri ɔo nkɛɔɔ kɛ bɛnitibɛ kɛɛ bɛtɔbɛ tɔmu kɛ bonkɛnɛ bɛyɛmmɛ kɛkwɔ mbɛtɔbɛ mɛsɛmmɛ, kɛ iboti imɔɔ kɛntɛnku yandɔ ndo itɔbɛ, kɛ initiboti kɛntɛnku yandɔ kɔ ɔitinni ɔiɔyɛri dii mɛ ɣari kɛ ɔo kɛpau nyɛkɛpɛ kɛ dii na kɛ yɛpau nke kɛntɛnku narɛ tipiiiti timɔɔ.

3. Ibi yɛmbɛ bɛɛ ɔɛkɛ ɔo nkɛnyɛ wɛti wɛti bɛbi ɔo nkɛpɛtɛ iityɛ nɛ i ɔo nkɛbɛbii muutɔmmɔ.

Ditanfɔtri 27

1. Oniti ba we, bɛ ɔɔ ɔa bantɛnɛ a ko kuboti kɔ mɛborimɛ; a ɔo nkɛbaa: nɛ ɔifɔnni, nɛ ɔikɔtri mɛ ndommɛ. A ɔo mbɛɛ ɔaatwoɔ mɛcii kaa munkɛɛ mɛtwo mbɛtɔbɛ kɛ kɛntɛnku nnaati kɛɔimɔɔ ɔipɛtɛ mɛsaa.

2. Bɛ tɔ oniti centinɛ ɣo ɔɔu; obaribenti mɛ nyi yari ohauti. Oniti tɔ mpɔnnɛ mu o mu nyo nɛ.

Ditanfɔtri 28

ɔipatri ɔiɔyɛri ɔii ntɔ ba we, o ɔo nkɛyɛtoo mu kɛ bɔkɛbɔkɛ ba mbo kupiku maku; kɛ mɛmmɛ ɔɛkɛ ti ba na kɛpɛtɛ mɛsaa.

Ditanfɔtri 29

1. Oniti ba we, kaa poo ɣaboti yoo ɔitinni a bo ɔii myɛɛkɛ a nyɛ kaa poo ɣamaa ndi.

2. Omɔɔ yi ɔo nkɛɔɔ otɔu o yi ɔo kɛ bɛɛ wɛ ɔɔrɛ omɔmmwɔɔ, kɛyɛ oniti nɛ oniti ɣmɛ kɛ ti ɔo nkɛnvari kɛ wɛtɛ kɛɔɛ titɔbɛ.

3. Fɔ wɛɛ yi ɔo mɛkɔmmɛ a bo ntɔ sɛiɣmɛ kɛntɛnku yandɔ kɔ ɔipatri ɔiɔyɛri mɛ nyɛ ndɛ ndommɛ.

Ditanfɔtri 30

ɔipatri ɔi myɛɛkɛ, tinaanti mati yibo kɛ ndɔnnɛ ɔiɛ i mari, ɔitinni mari yoo oniti ɔo o tisenkri, kennau kɛwɛɛ ɣwɛɛ, kɛ faari faari kɛ hati bɔkɛbɔkɛ. Oniti ba we, a kɛpenni ti kɛntɛnku yandɔ.